

Znameniti Slovenci.

Spisuje Fridolin Kavčič.

I. Jurij Mihelec.¹⁾

Dné 22. sušca l. 1805. ob polupetih popoldne se je porodil ljubljanskemu krčmarju Juriju Mihelcu na Tržaški cesti, gospodarju h. št. 48./8. tretji sin, katerega je krstil župnik Peter Zupan v trnovski cerkvi na očetovo ime. Prvorojeni sin Janez je prevzel po očetovi smrti gostilnico, drugorojenec Francišek je postal po dovršeni spodnji gimnaziji uradnik pri ljubljanskem tobačnem uradu in je umrl v Ljubljani okolu l. 1859. kot c. k. oskrbnik tobačnega skladišča. A tretji in najdarovitejši sin, Jurij, je dovršil v Ljubljani gimnazijske nauke ter se je šel na Dunaj pravoslovja učiti.

Že v Ljubljani je bil zaslovel Jurij za izvrstnega igralca na klavirju in na goslih, kar pa seveda prozajičnima in ščedljivima roditeljema nikakor ni bilo po godu, češ, da se nadarjeni Jurček ne izpridi. Toda prirojen nebeški dar se ne da zlahka zatreti, in tako se je tudi Jurček pri prijateljih skrivaj uril na klavirju brez vsakega navoda ali učitelja; bil je torej samouk v pravem pomenu besede.

Ko pride na Dunaj, se mu šele prav razširi godbeno obzorje. Ognjeviti mladenič je slušal ves zamaknjen glasove Beethovnovne ter Schubertove godbe; tičal je vedno v gledališčih in koncertih, poleg tega pa seveda zanemarjal pravoslovne nauke; posvetil se je z vso dušo godbi. Neka skrivna moč ga je tirala do nje ter mu navdajala kipeče srce z velikimi upi, češ, da postane slaven skladatelj, da si okraši čelo z lovorikami. Toda trnjeva so pota umetniška. Posrečilo se mu je vender, da se seznanil na Dunaju s slavnim godbenikom Beethovnom; le-ta, zapazivši Mihelčev izvenredni glasbeni dar, pregovori našega rojaka, da dá za vselej slovo pravoslovnim naukom ter se poprime z vso svojo mladeniško ognjevitostjo in oduševljenostjo učenja kontrabasa.

Genijalni Beethoven, dasi v občevanju neprijazen in oduren človek, si izvoli Mihelca za prijatelja ter mu ostane do svoje smrti zvest in naklonjen.

Že leta 1826., kot jedenindvajsetleten mladenič, se je proslavil Mihelec v dunajskem gledališču v Leopoldovem predmestju (Leopold-

¹⁾ Mož sam se je pisal »Micheuz« in pozneje »Micheux«.

städter Volkstheater) kot skladatelj. Igrale so se tri njegove komične opere z najboljšim uspehom. Te tri opere se glase: 1. »Vilino dete« (»Das Kind der Fee«); 2. »Udan sluga« (»Ein treuer Diener«) in 3. »Radikalno zdravilo« (»Radicale Cur«).

Ta sijajni prvi uspeh ga je še bolj podžgal, tako, da je l. 1827. za gledališče v Jožefovem predmestju (Josefstädtertheater) uglasbil kantato »Potnik in potok« (Der Pilger und der Bach); le-ta je v gledališču navzočemu glasovitemu skladatelju Schubertu segla tako globoko v srce, da je osobno čestital Mihelcu na velikem uspehu ter po onem večeru bil Mihelcu naklonjen prijatelj.

L. 1835. je uglasbil opero »Planetje« (»Die Planeten«), l. 1840. pa opero »Maska« (Die Maske). Poudarjati morem, da so se te opere igrale na deskah vseh največjih nemških gledališč z velikim uspehom ter je njih skladatelj, slovenskega krčmarja sin, Jurij Mihelec, žel za nje mnogo slave in denarja.

L. 1840. odpotuje Mihelec kar nanagloma na Ogersko, kjer je živel kot učitelj glasbe do l. 1842. Kaj neki ga je do tega koraka napotilo, ko si je vendar na Dunaju priboril toliko uspeha? Ni mi bilo mogoče tega dognati. Da mu je pa ostalo bivanje v Madjarski v prijetnem spominu, to nam priča skladba, ki jo je pozneje v Parizu objavil pod zaglavjem: »Glas iz Ogerske« (Stimmen aus Ungarn).

L. 1842. se je preselil Mihelec v Pariz, kjer je odslej živel, deloval in tudi umrl. V Parizu si je ime Mihelec (»Micheuz«) pofrancozil v »Micheux«. — Kolikorkoli sem si prizadeval, da bi poizvedel kaj zanesljivega o končnem delovanju in o smrti Mihelčevi, ni se mi posrečilo, dasi se je gospod Louis Léger, »professeur au collège de France« v Parizu, na mojo prošnjo mnogo trudil, da bi to stvar razjasnil, toda zaman; le nekoliko podatkov mi je poslal, katere sem porabil pri sestavljanju te životopisne črtice. Za to trudoljubivost naj mu izrečem na tem mestu javno zahvalo; takisto iskreno zahvaljujem vrlega starino, gospoda dr. Jerneja Zupanca ter prijaznega učenjaka, gospoda dr. Frančiška Simoniča na poslanih mi prispevkih.

Sosebno prinos gospoda dr. Jerneja Zupanca bode moje rojake izvestno zanimal. G. dr. Zupanec je spremljal l. 1849. grofa Szecsenya, poznejšega avstrijskega poslanika na berolinskem dvoru, kot vzgojitelj na potovanju po Evropi. Ko sta došla v Pariz, je čul dr. Zupanec, da mu biva rojak profesor Mihelec v francoski metropoli. Ko dojde v stanovanje Mihelčevo, ga najde pišočega pri mizi; nagovori ga francoski. Ko pa mu, nadaljujoč svoj nagovor, pové slovenski, da mu prinaša pozdrave iz domovine, poskoči Mihelec radostno osupel

s sedeža ter objema dr. Zupanca. Pomenkovala sta se potem v materinščini, in Mihelec je bil zvest »cicerone« grofu Szecsenyu in dr. Zupancu za njiju bivanja v Parizu. —

Fétis, Biographie universelle des musiciens, 2. édition. Paris 8e. tom. VI., 1864 navaja o Mihelcu sledeče črtice:

»Micheux (G.) pianiste et compositeur d'oeuvres légères pour son instrument, naquit en Styrie (?) et vivait à Vienne en 1829. Il s'y trouvait encore en 1840. Depuis plusieurs années il est fixe à Paris. On connoit sous son nom environ cent oeuvres d'études, fantaisies, themes variés, mazourkes et polkas pour le piano.«

In v dopolnilu (Supplément, tom. II. od leta 1880.) pripoveduje: Micheux Georges, pianiste, professeur et compositeur, né vers 1815 et fixé à Paris, s'est livré à l'enseignement et a publié pour le piano environ cent cinquante morceau de genre qui sont faits non sans goût, mais qui n'ont pas pu réussir à faire sortir son nom de l'obscurité. Au nombre de ces compositions, parmi lesquelles on peut surtout citer les deux recueils intitulés »Echos de Hongrie« op. 50 et »Six Melodies« sympathiques op. 112.

2. Dr. Jurij Starovasnik.

Porojen 2. aprila 1748. l. v Kamniku, se je šolal v Ljubljani ter se posvetil zdravništvu na Dunaju. Že l. 1774. so pozvali slovečega zdravnika na univerzo feiburško za profesorja zdravilstva; tam si je stekel kot zdravnik, učitelj in humanist veliko nevenljivih zaslug. Spisal je mnogo znamenitih knjig zdravilstvene vsebine. Umril je 26. marca l. 1792. kot žrtva poklica svojega za kugo, dopolnivši komaj 44. leto.¹⁾ Njegovi ostanki počivajo na pokopališču feiburškem, kjer so mu postavili prijatelji in častilci kamenit spomenik s sledečim značilnim napisom, ki nam več pove, nego nam more povedati najvestnejši životopisec.

»Hier ruht der edle Mann, der volle achtzehn Jahr
Uns alles, Arzt, Freund, Rath, des Volkes Liebe war,
Der mit dem besten Kopf. das beste Herz verband;
Im Wohlthun nur sein Glück, sein frühes Ende fand.

Mi Slovenci pa smo dali sloveči univerzi feiburški dva učenjaka: pravnika Jelenca in zdravnika Starovasnika To univerzo je

¹⁾ Engelbert Küpfel v »Necrologium sodalium et amicorum« pripoveduje: »Staravasnik wurde im Jahre 1792 mit dem Pestgift angesteckt, das ihn am 26. März desselben Jahres tödtete. Nachdem er verschieden, wurde die Leiche schwarz wie ein Mohr, so schrecklich wirkte das Gift!«

ustanovil l. 1456. avstrijski nadvojvoda Albert VI.; l. 1856. so praznovali slovesno štiristoletnico njene ustanovitve.

Starovasnik je objavil sledeča dela :

1) »Dissertatio inaug. medica sistens animadversiones in praecipuas viscerum inflammationes« (Viennae 1773, 8°);

2) »Dissertatio de reconvalescentibus (ibid. eod. a. 8°); »Dissertatio de inflammatione uteri« (ibid. eod. a. 8°); — »Dissertatio de erroribus fraudibus ac inertia medicamentorum« (Freib. Brisg. 1774. 8°);

4) »Abhandlung von den ausserordentlichen Fasten der Maria Monica Mutschlerin zu Rothweil. 1. Theil. Mit einem Kupfer (Freiburg 1870); 2. Theil. Wien 1782, 8°, . . . »welcher Fall in Hochkreisen grosses Aufsehen erregte«;

5) »Dissertatio de sterilitate humana« (Friburgi 1781, 8°);

6) »Dissertatio de constitutione anni 1782 totius et anni 1783 usque ad solstitium aestivum, cum observationibus nonnullis circa morbos per eum occurrentes, praecipue circa morbos biliosos, catarrhum epidemicum, scarlatinum et morbilos« (ib. 1783, 8°). —

Dasi se je Starovasnik sam vedno podpisaval Staravasnig, navedel ga je Mensel (»Das gelehrte Deutschland«, Lemgo 1787, 8°) napačno z imenom: Starakasnig. Isti učenjak mu je v knjigi »Lexicon der vom Jahre 1750—1800 verstorbenen teutschen Schriftsteller« (Leipzig 1813, Gerh. Fleischer d. Jüng. 8°, tom XIII., na strani 287.) že ponemčil pristno slovensko ime v Neuhofer, kar je seveda napačno; Starovasnika bi si Nemec moral ponemčiti v Altdorferja, ne pa v Neuhoferja.

3. Dr. Florjan Sentimar.

Porodil se je okolo l. 1785. v Kranju. Ko je dovršil ljubljanske šole, se je šel l. 1804. na Dunaj zdravilstva učiti. Z Dunaja se napoti v Heidelberg in Pariz. L. 1812. je spremil veliko vojsko francosko na Rusko. Po znanem nesrečnem izhodu te vojne je ostal v Moskvi, in ondukaj mu je slovenski jezik kakor nekdej slavnemu Žigi Herbersteinu mnogo koristil.

Za kolere l. 1830. se je posebno odlikoval; spisal je o tej bolezni tudi neko knjigo in izvod te knjige poslal kranjskemu zgodovinskemu društvu. Iz Petrograda je prišel l. 1836. na Nemško.

Več o Sentimaru pa ne vem povedati. Morda napotijo te vrstice koga, da kaj več poizvé in pové o življenju tega našega rojaka.

